

ВСТУП ДО
ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
ПЕРЕКЛАД ЯК ПРИКЛАДНА
ЛІНГВІСТИЧНА ДИСЦИПЛІНА

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ 'ПЕРЕКЛАД'

Прикладна лінгвістична дисципліна

Оптимізація функції мови як засобу передачі інформації

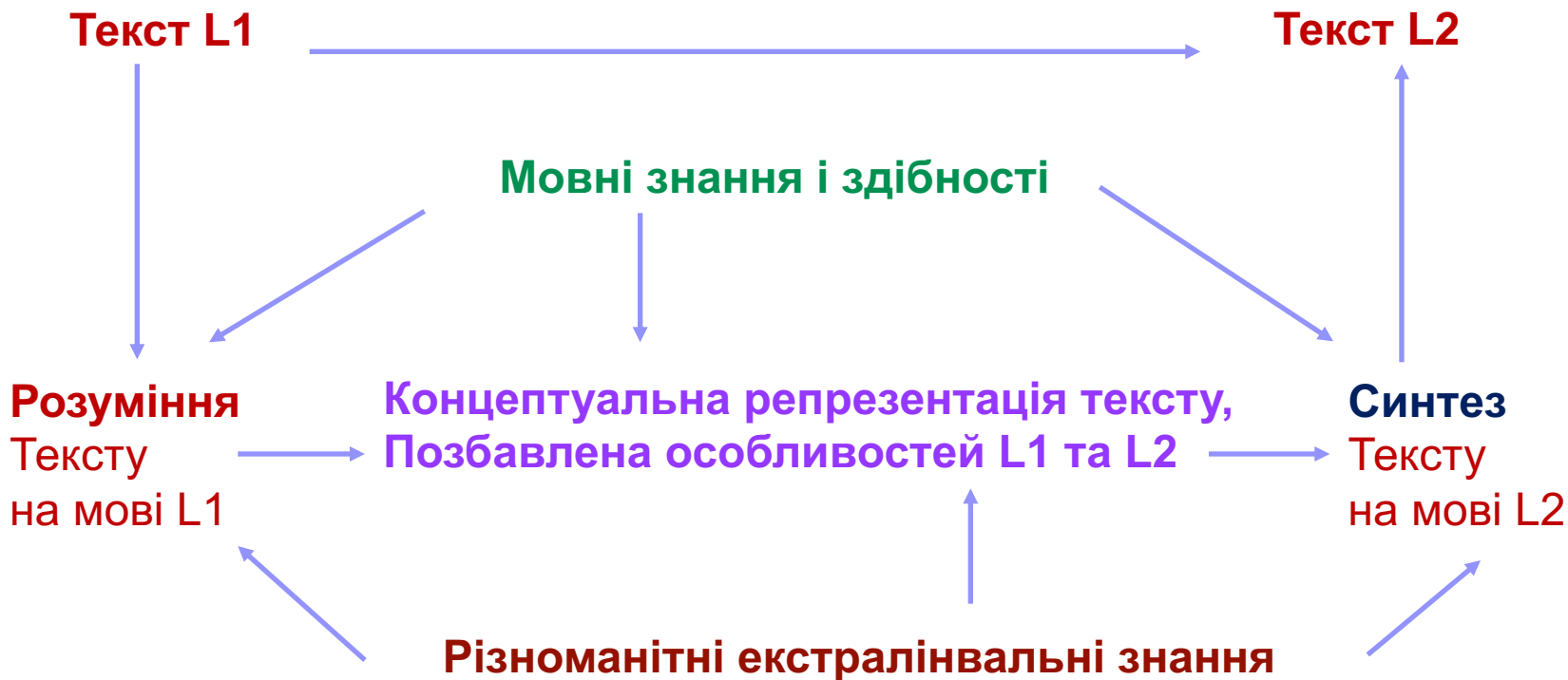
Процес

Результат

Міждисциплінарність практичного застосування

Лінгвістичні та нелінгвістичні аспекти перекладу

ОСНОВНІ КОГНІТИВНІ ОПЕРАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З L1 НА L2

ОСНОВНІ ТИПИ ПЕРЕКЛАДУ

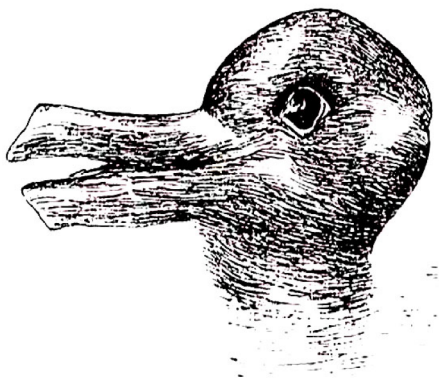
формально-організаційні характеристики

- характер діяльності (усний - синхронний, послідовний; письмовий)
- кількість мов (однобічний / монолатеральний, двобічний/білатеральний (перемови

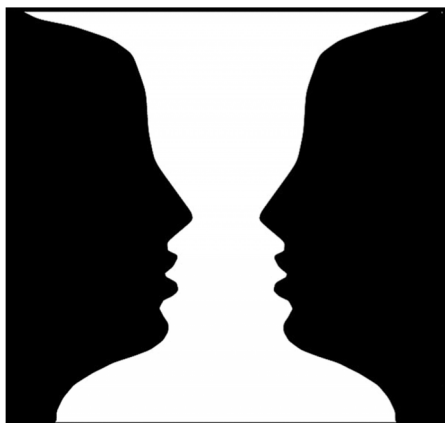
змістові характеристики

- послівний / підрядковий
- буквальний
- філологічний (мета – наблизити реципієнта до автора тексту)
- адаптивний / реферативний (дайджест)

КОГНІТИВНІ ЧИННИКИ СТИЛЬ БУТТЯ ТА МЕНТАЛЬНІСТЬ

- укр. *снігур*, укр. діал. *черевенушка*
сербск. *зимовка*,
англ. *bullfinch*
- Shi *gou in di* shap.
Shi *di gou in di* shap.
- Shi *sel di fish*.
Di fish sel.

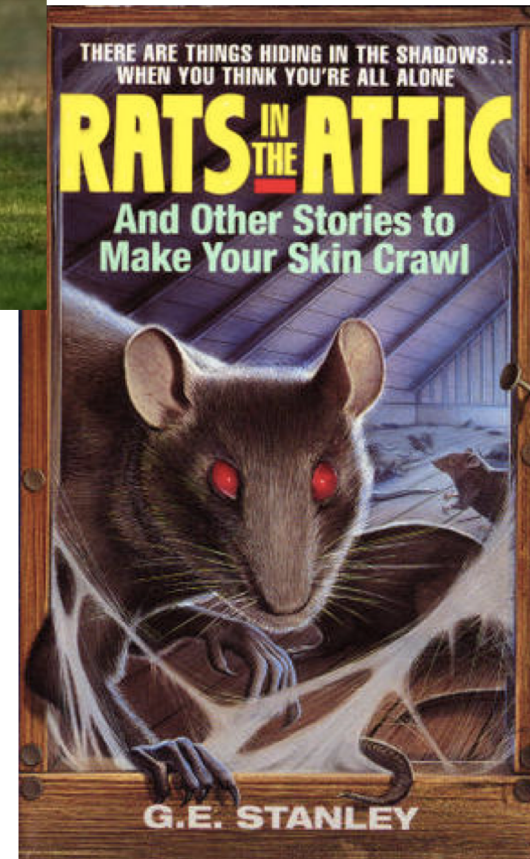
ЧОМУ МОВИ РІЗНІ? СТИЛЬ БУТТЯ ТА МЕНТАЛЬНІСТЬ

*In Polinesia Culture Centre
(Oahu, Hawaii, USA)*

with kangaroos in one's upper paddock

ТИПОЛОГІЯ МОВ: структура слова

- Інкорпоруючі мови (американські мови)-
швидкопривітнийшов – *слово-речення*
- Ізолюючі/кореневі мови (китайська) –
Він хороший-дивитися – *Він красивий*
- Аглютинативні мови (турецька, киргизька)
кирг. **ата- лар-ымыэ-да** “у наших батьків”
‘батько’ PL POSS CASE
- Фузійні мови (українська, угорська) -
рука – **kez** ручної – **kez –i**
руководство – **koz- i -konyv**

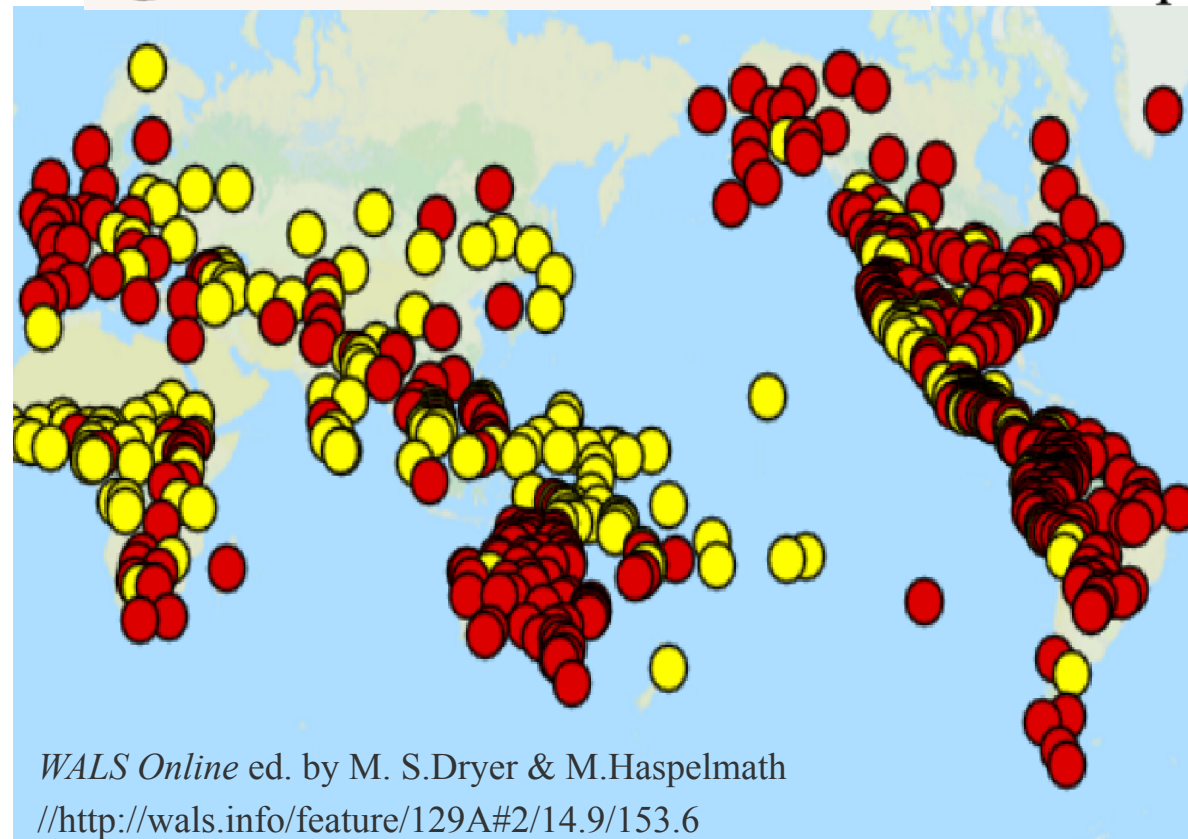
ПОЛІЦЕНТРИЧНІ МОВИ: АНГЛІЙСЬКА

- I haven't seen him today.
- I didn't see him today.
- She is always coming here.
- She (is) coming here every day.
- Your shoes need cleaning.
- Your shoes want cleaned.

LANGUAGE, MIND, HISTORY AND CULTURE

- What are the universal components in languages?
- What brings culture-bound components in languages?

	Identical	228
	Different	389

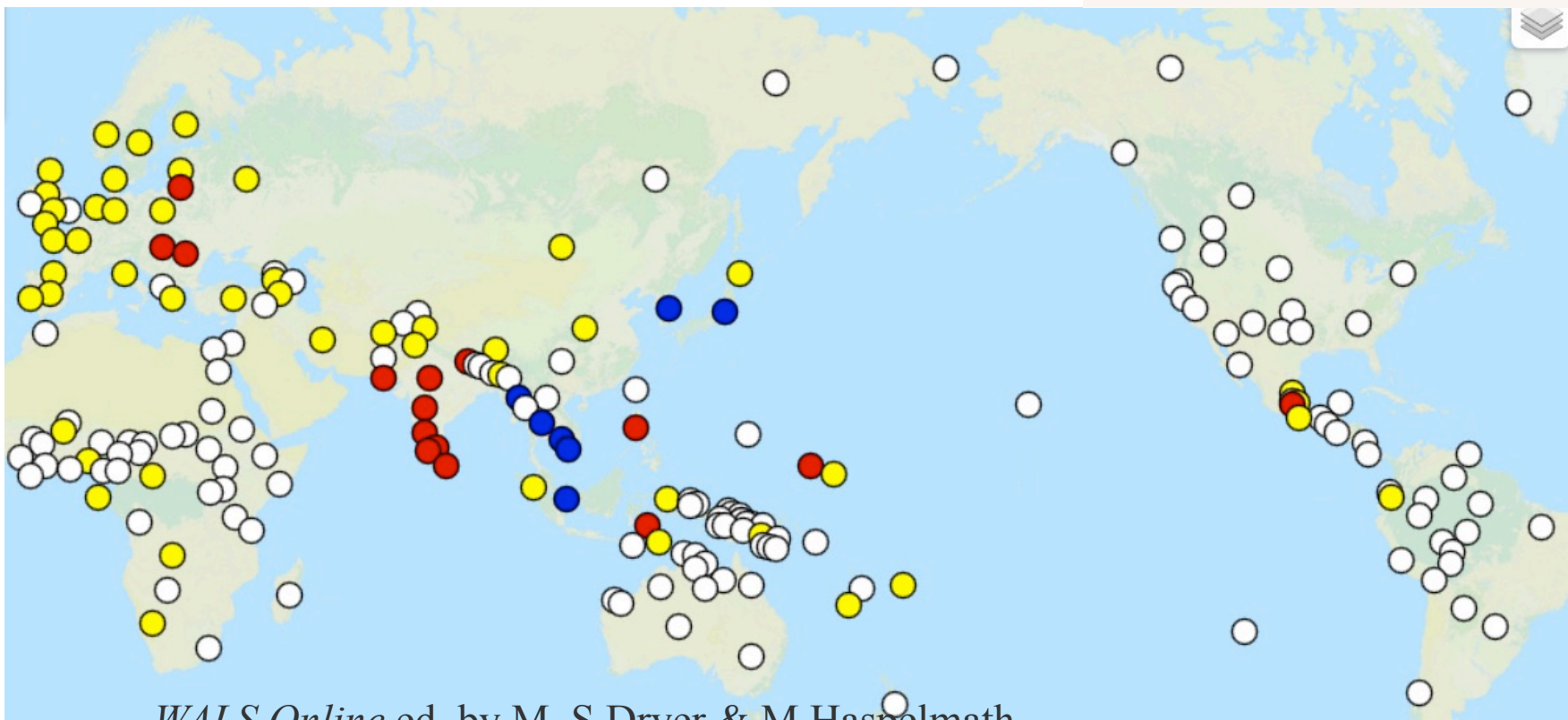

Ukrainian – pyka
English – hand, arm

МОВЛЕННЄВА ПОВЕДІНКА ТА ЕТИКЕТ

стриманість – I don't think you are right.
демократичність - See you later!
ввічливість – ви чи Ви?

○	No politeness distinction	136
●	Binary politeness distinction	49
●	Multiple politeness distinctions	15
●	Pronouns avoided for politeness	7

WALS Online ed. by M. S. Dryer & M. Haspelmath

<http://wals.info/feature/45A#2/29.0/140.5>

Проблеми перекладу: **семантика**

відмінності в категоризації

finger, toe - палець

граматичні відмінності

hired a worker – найняв/наймав / брав/взяв

робітника/робітницю / на роботу

on the table - на столі / на цьому столі

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ: СЕМАНТИКА

исп. (...) y si yo digo que por Oriente', lo que mis palabras (...) propiamente dicen es que ***un ente de sexo varonil*** y capaz de actos espontaneos — lo llamado 'sol' — ejecuta la action de 'salir' [Ortega y Gasset 1956, p. 64]

ісп. *el sol* – masculinum > ***un ente de sexo varonil***

«істота чоловічої статі»

нім. (...) wenn ich sage: 'die Sonne geht im Osten auf, dann besagen meine Worte eigentlich, daß ***ein Wesen weiblichen Geschlechts*** und spontaner Handlungen fähig, — das, was wir 'Sonne' nennen — die Handlung des 'Aufgehens' vollzieht. (Пер. на нім. [ReiB 1995, S. 53])

нім. *die Sonne* – femininum > ***ein Wesen weiblichen Geschlechts***

«істота жіночої статі»

укр. [...] коли я кажу: «сонце сходить на сході», мої слова буквально означають, що **деяка істота (чоловічої /жіночої статі)**, здатна до спонтанних дій — те, що ми називаємо «сонцем», — виконує дію «сходження». **укр.** *сонце* – середній рід

ПРИХОВАНІ КАТЕГОРІЇ

Невідчужувана приналежність

- *Goose eggs vs goose's eggs*
- *To move house*

Клас vs представник класа

- *die Hände von Frauen* букв. «руки жінок»

Frauenhände «жіночі руки» (складене слово, поширене в поетичному чи літературному контексті)

У контексті ідентифікації – позначення конкретного референта,
представника класу

Ніжні руки жінки торкнулися голови дитини.

Ніжні жіночі руки торкнулися голови дитини.

У контексті кваліфікації – віднесення референту до конкретного класу
об'єктів

У нього були мініатюрні жіночі руки.

**У нього були мініатюрні руки жінки*

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ: СИНТАКТИКА

Автономність синтаксису і абстрагування від семантичних ролей

My guitar broke strings mid-song - Моя гітара зломала струни на середині пісні

Лексична сполучуваність

to meet the requirements – зустрічати вимоги

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ: ПРАГМАТИКА

- <https://into23.com/blog/the-top-10-translation-blunders-in-advertising/>

Перекладацькі хиби в рекламі

ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ «ТИПИ І ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ»

Мета –

- ознайомитися з основними типами перекладу (буквальний, вільний, комунікативний, культурно-адаптований);
- виявити типові проблеми перекладу (лексичні, граматичні, культурні);
- розвивати мовну гнучкість і міжкультурне мислення

!!! Мета - не ідеальний переклад або розв'язання складної перекладознавчої проблеми, а *усвідомлення вибору стратегії перекладу.*

ЗАВДАННЯ 1: Хамелеон

A1: Перекладіть **буквально** ці речення з англійської мови на українську.

It's raining cats and dogs.

She kicked the bucket.

B2: Створіть **вільний або комунікативний переклад**, щоб він був зрозумілий українськомовному реципієнтові.

Чим відрізняються переклади, який ефект вони мають?

ЗАВДАННЯ 2: Дослівно чи вільно?

A1: A1: Перекладіть жарти буквально.

Why did the scarecrow win an award?

Because he was outstanding in his field.

Why was six afraid of seven?

Because seven eight (ate) nine.

B2: Перекладіть жарти адаптовано, природно.

Який переклад – буквальный чи адаптований - краще передає сенс і настрої?

ЗАВДАННЯ 3: Переклади з пасткою

A1: Перекладіть речення.

***Actual** news surprised everyone.*

*She is very **sympathetic**.*

*He will **pretend** to be busy.*

Поясніть, чому можливі хибні переклади?

ЗАВДАННЯ 4: Переклади з пасткою

A1: Перекладіть буквально. Знайдіть українські відповідники для культурних елементів: *tea time*, *Thanksgiving*, *pub*, *trick-or-treating*, *Super-bowl*:

*Every year, Emily enjoys **tea time** with her friends in the afternoon.*

*In November, her family celebrates **Thanksgiving**, eating turkey and pumpkin pie together.*

*On weekends, John meets his friends at the **pub** to watch football games and play darts.*

*In October, children go **trick-or-treating** for Halloween, dressing up in costumes and collecting candies.*

*Finally, during the **Super Bowl**, many Americans gather with snacks like nachos and wings to watch the big football game on TV.*

B2: Надайте адаптований переклад з короткими поясненнями для українського читача або адаптуйте терміни (*tea time* → *вечірнє чаювання*).

Як культурна адаптація змінює сприйняття тексту?